

ZAPOMNIANE ZAPISKI (fragmenty)

WIESŁAW KRYGOWSKI
KRYNICA 30.07.2010

WIELKA DEPRESJA

Wielka Depresja, w późniejszym okresie nazywana była Wielkim Kryzysem, rozpoczęła się krachem na giełdzie nowojorskiej w „Czarny Czwartek” 24 października 1929. Był to największy kryzys gospodarczy w XX wieku, który miał miejsce w latach 1929-1933 i objął, zgodnie z opinią większości ekspertów, praktycznie wszystkie kraje oraz wszystkie dziedziny gospodarki.

Ziemia Obiecana

„Nędza galicyjska”

W Galicji do wyżywienia przeciętnej rodziny (5-6 osób) niezbędne było gospodarstwo o powierzchni ok. 10 morgów austriackich. W 1882 roku na jedno gospodarstwo chłopskie przypadało 5 morgów, a kilka lat później już tylko 4 morgi. Świadczy to o postępującym rozdrobnieniu i przeludnieniu. Rzemieślnicy i przedsiębiorcy płacili podatki na poziomie 20% dochodów (podatnik niemiecki tylko 5%).

Fala emigracyjna 1880 - 1914

- Do wybuchu Wielkiej Wojny z Galicji wyemigrowało do Stanów i Kanady ok. 700 tys. osób przeważnie młodych ludzi. W niektórych miejscowościach ubytek ludności stanowiło 10 % -15 % ogółu mieszkańców.

Reemigracja

W latach późniejszych zdarzały się powroty z Oceanu na stałe lub tylko w odwiedziny. Miało to olbrzymi wpływ na zwiększenie emigracji, ponieważ powracające osoby imponowały we wsi zamożnością, obyciem w świecie i pewną „buntowniczością”. To spośród nich rekrutowali się nowi wiejscy przywódcy.

„Szyfkarty”

Dtfe
No.

16.
9/4

549/54
Verzeichn. No.

Hamburg-Amerika Linie, Hamburg.

Zwischendecksbeförderungs-Vertrag.

Zwischen der Hamburg-Amerika Linie und dem unterzeichneten Reisenden (bei Familien als Familienvorstand) ist der nachstehende Beförderungsvertrag geschlossen worden:

§ 1.

Die Hamburg-Amerika Linie übernimmt die Beförderung der in § 3 dieses Vertrages benannten Reisenden von Hamburg nach New-York im Zwischendeck des deutschen Dampfers **Hamburg** und von New-York weiter nach: _____ County: _____ Staat: _____ per Eisenbahn (resp. Dampfschiff) III. Klasse (Emigrantenzug).

§ 2.

Während der Seefahrt erhalten die Reisenden die durch die gesetzlichen Bestimmungen vorgeschriebene Verpflegung. Die Verpflegung beginnt am Abfahrtstage nach erfolgter Auberndnahme der Reisenden und endet mit deren Embardgehen im überseeischen Auschiffungshafen.

§ 3.

Der Fahrpreis ist, wie folgt, vereinbart worden:

Person- und Familien-Namen <small>bei Familien und bei nicht-erwachsenen Familienmitgliedern</small>	Alter	Familienstand <small>(in Ehe, Witwe, Witwe, Eltern, u. a. bei Ehegatten, ist anzugeben)</small>	Wichtigere Notwendigkeit	Fahrpreis für Hamburg A	Fahrpreis für New-York B
Anna Freidmann	40		Ehefrau	150	-
Lina	37			150	-
Sron	7			150	-
Henrich	3 1/2			150	-
Maria	2 1/2			150	-
Samuel	1 1/2			150	-
in Summe:				600	-

Auswärtigen
Hamburg

§ 4.

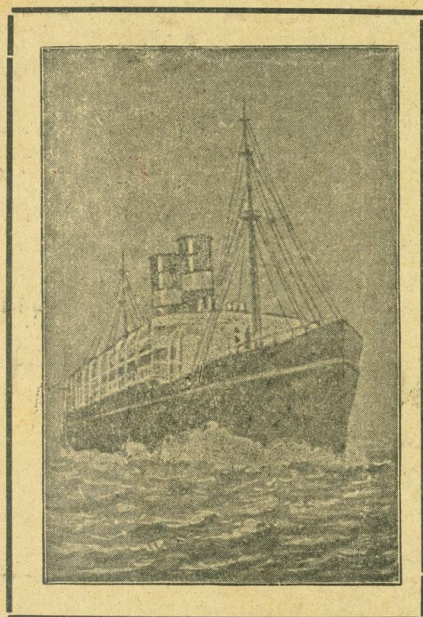
Außer dem vorstehend bezeichneten Preise ist für Beförderung, Gepäcks-transport, Verpflegung oder Unterbringung von Hamburg bis zum außereuropäischen Auschiffungshafen Nichts mehr zu bezahlen; es sei denn, daß für Gepäc Ueberfracht laut § 13 dieses Vertrages zu entrichten wäre. Die Aufenthaltskosten in Hamburg vom Eintreffen des Reisenden bis zu der in diesem Vertrage festgelegten Abfahrtsstunde des Schiffes sind zu Lasten des Reisenden.

§ 5.

Die Abfahrt des Schiffes erfolgt vom Einschiffungstage der Gesellschaft, Passagier-Wartchalle, Harburgerstraße, am _____ um _____ Uhr.

Die Reisenden haben sich pünktlich zur Einschiffung einzufinden; das Ausbleiben eines Reisenden zur festgesetzten Abfahrt zieht den Verlust des halben Schiffsfahrtstages nach sich.

Fortsetzung des Vertrages auf der Rückseite.

1106
Zjednoczone austriackie akcyjne

**Towarzystwo
ŻEGLUGI PAROWEJ
Austro-Americana**

Linia austriacko - amerykańska.

Jeneralna ajencya dla galicyi i Bukowiny
GOLDLUST i S-ka.

Sprzedaż biletów okrętowych
do wszystkich miejscowości

A M E R Y K I

północnej i południowej,

**Kanady, Argentyny, Brazylii
i Nowego Orleanu**

na wykwintnie urządzonych pierwszorzędnych parow-
cach podwójno - śrubowych.

Austro - Americana

Bei Ankunft am
Bahnhofs in **Krakau**
wollen Sie diese
Karte **sichtbar**
fragen, damit Sie
von einem unserer
Beamten an der
Mütze mit der
Schiffsflagge er-
kennbar, im Em-
pfang genommen
und in unser
Bahnhof - Bureau
geführt werden.

Po przybyciu na
dworzec kolejowy
w **Krakowie** nale-
ży tę kartę trzy-
mać **widocznie** że-
by jeden z naszych
urzędników, któ-
rych łatwo można
poznać po czap-
kach ze znaczkiem
w postaci **flagi**
okrętowej, mógł
Pana zaprowadzić
do biura.

Як приїде ся на
дворець залізнич-
ний до **Бракова**
треба сю **картку**
тримати в руках,
щоби один з на-
ших урядників
котрих легко мо-
жна пізнати по
шанці з знаком
флагі корабельної,
щоби Вас запро-
ваджено до нашо-
го бюро.

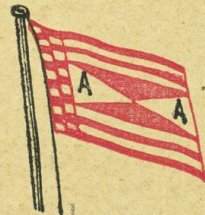
La sosire in gara
Cracovie binevoiti
a purta acest bilet
asa, ca sa sa
poata **observa**
usor pentru ea sa
fiti primit si con-
dus la biuroul
nostru de gara de
un ampoiati de ai
nostri, pe cari fi
veti cunoasti du-
pa **stegul korabbii**
pe chipeul lor.

ביי אנקונפט אמ
באהנדאפע אין
קראקא וואללען
זיע די עזע קארטע
זיכטבאר טראגען
דאמיט זיע פאן
איינעם אונזערער
בעאמטען אן דער
מיטצע מיט דער
שיפספלאגנע
ערקעננבאר אין
עמפפאנג גענאמט-
מען אונד אין אונזער
בהנהאף-בירא גע-
פיהרט ווערדען.

LINIA AUSTRO - AMERICANA

Jeneralna ajencya dla Galicyi i Bukowiny Goldlust i S-ka.

Biuro podróży:

Kraków, ulica Lubicz 7. (obok dworca kolejowego.)

Trachoma

- Jaglica (łac. trachoma, synonimy : egipskie zapalenie spojówek, przewlekłe pęcherzykowe zapalenie rogówki) – przewlekłe zapalenie rogówki i spojówek.
- Jest najczęstszą przyczyną ślepoty w krajach ubogich

Linie żeglugowe

- Wśród emigrantów z Galicji największą popularność uzyskały Norddeutscher Lloyd w Bremie, Hamburg America Line w Hamburgu i Holland America Line w Rotterdamie.
- Koszt podróży do Stanów Zjednoczonych to ok. 160 koron austriackich. Bilet z Oświęcimia do Chicago to 37 dolarów.

Werbunek naganiaczy

Ogłoszenie: „PRACA. Najmniej 30 koron tygodniowo zarobią pp. nauczyciele wiejscy, poczmistrze, wójtowie, sekretarze gminni, organiści, sklepikarze itd. niech tylko napiszą po bliższe informacje list opłacony marką za 25 hal. Lub kartkę za 10 hal. Na adres „Ojczyzna”, Postbox 664, Rotterdam, Holland.”.

Potem dostawali list w którym była obszerna instrukcja: „sprzedawaj Pan im nasze szyfkarty, pobierając za każdą całą 12 a za każda półszyfkartę 6 koron zadatku. Całą tą sumę pokwituje Pan na szyfkarcie i wskutek tego pasażer zapłaci tu potem o tyle mniej”.

Do Myslowitz koleją Krakowsko - Górnoślaską

MYSLOWITZ O.-S., Drei-Kaiserreich-Ecke.

W Myslowitz

Ausländische Arbeiterinnen am Grenzamt.

Serbowie w Myslowitz

MYSŁOWICE

Hamburg - Veddel

W Veddel pod Hamburgiem w oddziale czystym znajdowało się 27 pawilonów. W każdym z nich były 2-4 sypialnie na 22 – 40 łóżek. Skromnie urządzone, ale czyste. Do sypialni wchodziło się z sali dziennego pobytu, obok której były umywalnie i WC. Pomieszczenia były wentylowane. W sypialni na jedną osobę wypadało 3,38 metra kwadratowego na osobę. W pawilonach oddzielano ludzi różnych narodowości i wyznań od siebie. W kuchniach osobno gotowano dla Żydów i osobno dla chrześcijan. Za dodatkową opłatą można było wynająć czteroosobowe sypialnie.

Hamburg - Veddel

- Stacja emigracyjna w Hamburgu była największym na świecie tego typu zakładem.
- W kaplicy katolickiej przez wiele lat duszpasterzem był polski ksiądz Fiema, którego zatrudniała linia okrętowa

Hamburg Veddel

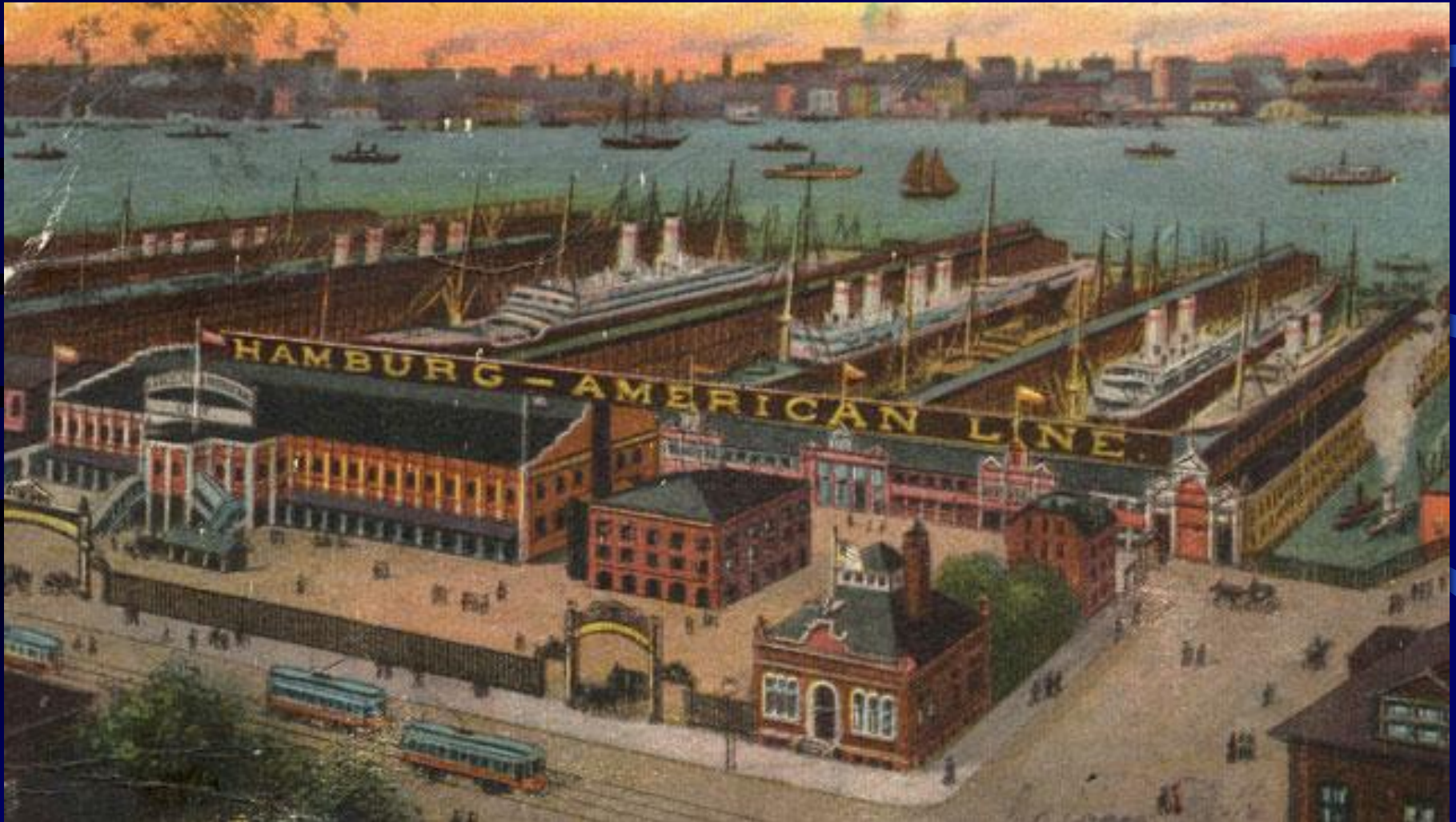

Port w Hamburgu

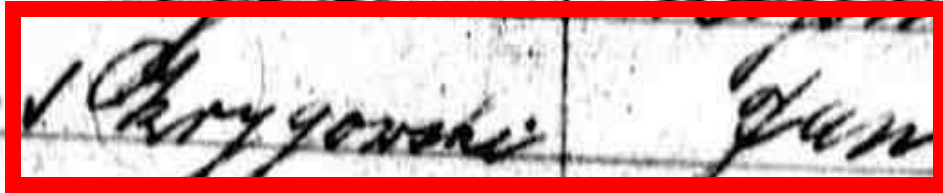

Linia Hamburg - America

Manifest

Form 500
Department of Commerce and Labor
IMMIGRATION SERVICE

SALOON, CABIN, AND STEERAGE ALIENS MUST BE COMPLETELY MANIFESTED.

LIST OR MANIFEST OF ALIEN PASSENGERS FOR THE UNITED STATES

Required by the regulations of the Secretary of Commerce and Labor of the United States, under Act of Congress approved February 20, 1907, to be delivered

S.S. *Kain* sailing from *Premen* *January 29th*, 190*8*.

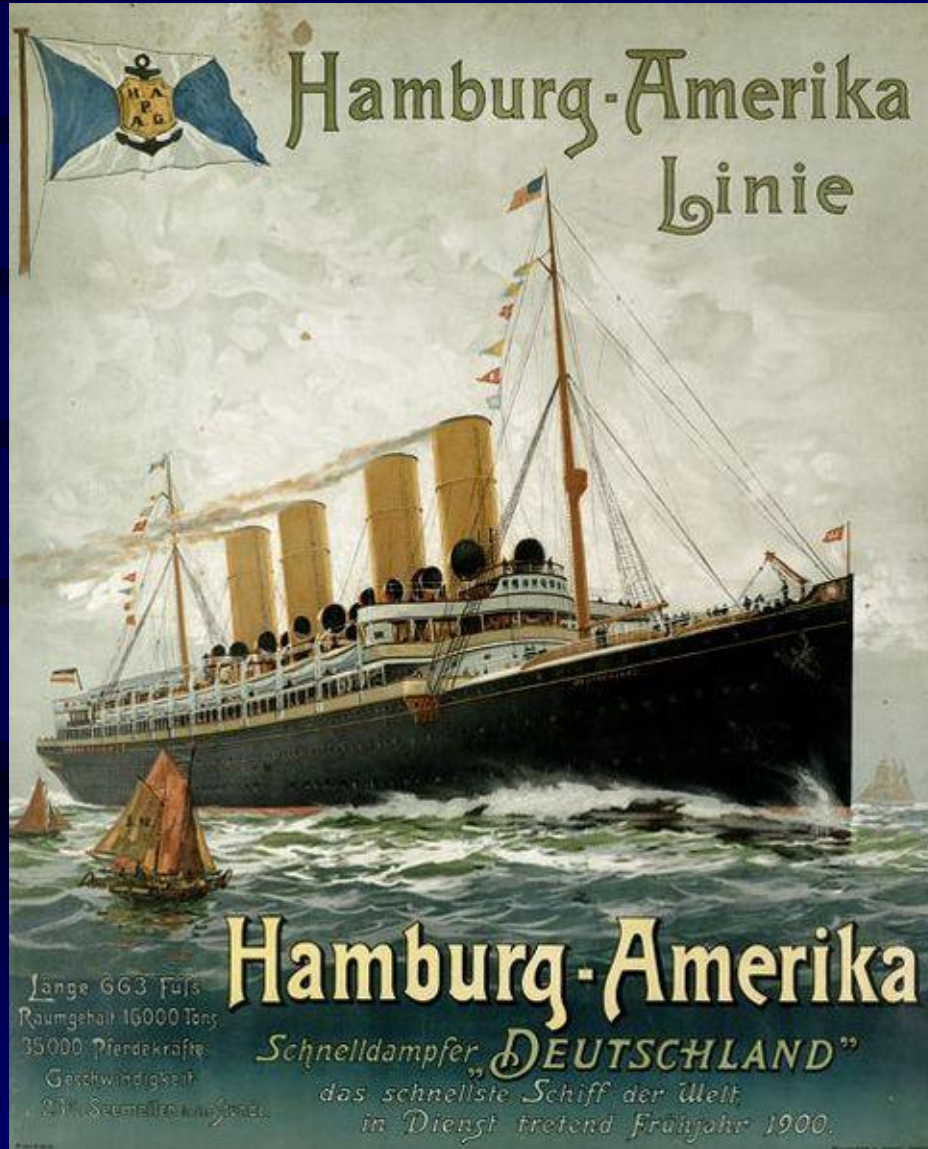
No. on List	NAME IN FULL		Age	Sex	Married or Single	Calling or Occupation	Able to—		Nationality (Country of which citizen or subject.)	Race or People	Last Permanent Residence		The name and complete address of nearest relative or friend in country whence alien came.	Final Destination	
	Family Name	Given Name					Yrs. Mos.	Read.			Write.	Country		City or Town	State
1	<i>Janda</i>	<i>Jendryz</i>	<i>25</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
2	<i>Polak</i>	<i>Anton</i>	<i>27</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
3	<i>Skasni</i>	<i>Stanislav</i>	<i>35</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
4	<i>Lukas</i>	<i>Kazimierz</i>	<i>27</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
5	<i>Kryzowski</i>	<i>Jan</i>	<i>35</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
6	<i>Kazim</i>	<i>Jan</i>	<i>30</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
7	<i>Luk</i>	<i>Kazimierz</i>	<i>40</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
8	<i>Skasni</i>	<i>Stanislav</i>	<i>25</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
9	<i>Skasni</i>	<i>Stanislav</i>	<i>40</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
10	<i>Skasni</i>	<i>Stanislav</i>	<i>20</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
11	<i>Skasni</i>	<i>Stanislav</i>	<i>20</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
12	<i>Skasni</i>	<i>Stanislav</i>	<i>20</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>
13	<i>Skasni</i>	<i>Stanislav</i>	<i>16</i>	<i>M</i>	<i>Yes</i>	<i>farmer</i>	<i>Yes</i>	<i>Yes</i>	<i>Polish</i>	<i>Polish</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>	<i>Poland</i>

ADMITTED 5-9

ADMITTED 5-10

8-16017 (509) 5-22-42

Linia Hamburg - America

Hamburg-Amerika
Linie

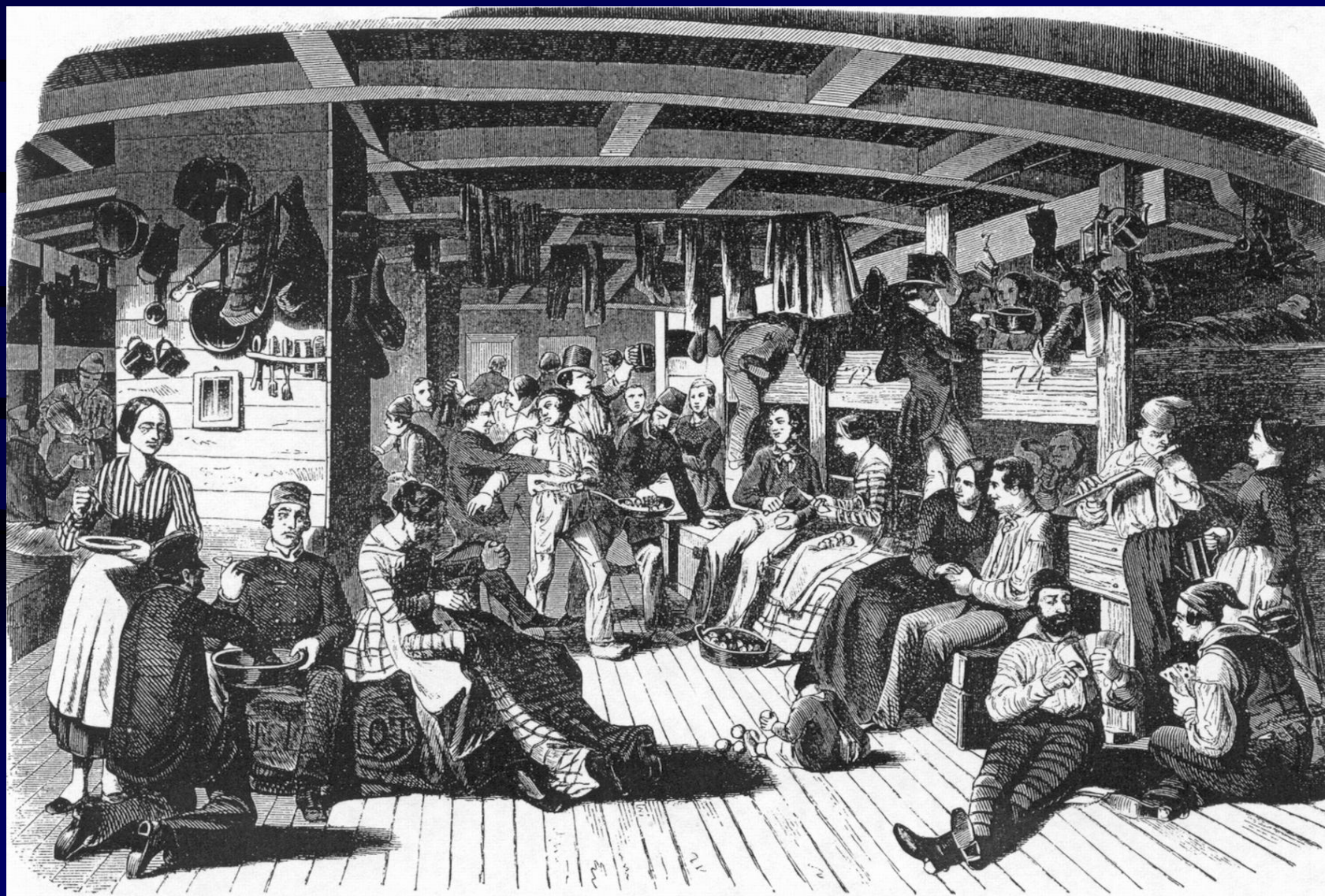
Hamburg-Amerika

Länge 663 Fuß
Raumgehalt 16000 Tons
35000 Pferdekräfte
Geschwindigkeit
27 Seemeilen und mehr

Schnelldampfer „DEUTSCHLAND“
das schnellste Schiff der Welt
in Dienst tretend Frühjahr 1900.

Advertisement for the Hamburg-Amerika Line featuring the steamship Deutschland. The illustration shows the ship at sea, with a smaller sailboat in the foreground. The text provides technical specifications and promotional information for the ship, which was the world's fastest steamship at the time.

Steerage, zwischendeck, miedzypokładzie

W drodze

Z listu Stanisława Kazmirkiewicza z Pensylwanii do rodziny

„ teraz kochany Szwagrze, wescie sobie ze 2 gęsi pieczone, jeżeli macie na drogę, z parę kaczek albo kur pieczonych i ze dwa bochenki razowego chleba, bo na szyfie **nie będziecie mogli jeść to co oni wam dadzą**, z 2 długie kielbasy swojej roboty dobrze słono, pieprzno i z czosnkiem zrobione i dobrze uwedzone.... bo by się na szyfie popsuły i wescie pare twardych syrów, a jak przyjedziecie do Bremen nad może to kupcie sobie ze 2 kwarty wótki **to będzie dla was za lekarstwo** na szyfie.....

Z listu Stanisława Kazmirkiewicza z Pensylwanii do rodziny - cd

.....musicie dążyć jak najprędzej na okręt czyli szyf **żebyście sobie wybrali dobre miejsce** jak tylko wejdziecie do okrętu po pierwszych schodach na dół to tam zobaczycie takie police jak kładki na jednej i na drógiej stronie to są łuzka, wubierzcie sobie najpierwsze łuzko koło schodów po których zesłiscie na dół, wescie najniszą przegrode tej kładki bo u gury to wszystek smród się zatrzymuje....”

Ellis Island zwana Kaselgardą

Ellis Island zwana Kaselgardą

Badanie lekarskie

Polityka imigracyjna

Polityka imigracyjna ograniczała prawo do przebywania i osiedlania się osób: małoletnich bez opieki rodzicielskiej, skazanych za przestępstwa z niskich pobudek, chorych psychicznie lub na choroby zakaźne, dotkniętych ubóstwem w stopniu stanowiącym ciężar dla społeczeństwa, anarchistów i zwolenników mordu w celach politycznych (w praktyce dotyczyło to socjalistów).

Deportacja

Podróżni, którzy nie otrzymali pozwolenia na wjazd do Stanów Zjednoczonych byli odsyłani na statek i powracali na koszt armatora do portu z którego wypłynęli. Dla wielu wychodźców oznaczało to ruinę, bo często nie mieli już do czego wracać, bo w kraju, skąd wyjechali, sprzedali swój dobytek.

Polscy wychodźcy

Zarobki

Robotnik fabryczny niewykwalifikowany dostawał za 10 godzinną dniówkę pracy 1,5 dolara. W górnictwie i hutnictwie pracownik bez kwalifikacji miał wypłatę za dniówkę do 3 dolarów. Natomiast wysokokwalifikowany pracownik otrzymywał za dniówkę 4-6 dolarów. Na utrzymanie wystarczała zazwyczaj połowa tej kwoty. Nadwyżka często wracała do kraju.

Warto pamiętać

Warto więc o tym pamiętać i przypominać, dziś i w przyszłości, że wielkość i siła Stanów to również część naszej pracy, to pot, łzy i ofiara Polaków, którzy przybyli tu w nadziei na lepsze życie, spod Prusaka, spod Moskala i z Galicji spod Austriaka.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Wiesław Krygowski

wkrygowski@krygowski.pl

0605 85 25 39